

КАРПАТСЬКИЙ БІОСФЕРНИЙ ЗАПОВІДНИК ВЗЯВ УЧАСТЬ У ПІДГОТОВЦІ НОВОЇ СТРАТЕГІЇ ТА ПЛАНУ ДІЙ ПРОГРАМИ ЮНЕСКО «ЛЮДИНА І БІОСФЕРА»

На запрошення директора відділу екології та наук про Землю, секретаря Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» Антоніо Абреу, Карпатський біосферний заповідник взяв участь в онлайн-консультації із підготовки нової Стратегії та Плану дій Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ).

Проект, під назвою Ханчжоуської Стратегії та Плану дій для Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» (МАВ) та її Світової мережі біосферних резерватів на 2026-2035 рр., розроблений Редакційною групою, розглядатиметься на 36-й сесії Міжнародної координаційної Ради Програми МАВ у липні цього року. Тому Секретаріат Програми чекає від біосферних резерватів та інших зацікавлених сторін, оцінку цього документу та пропозиції щодо його вдосконалення.

Стратегія та План дій на 2026-2035 рр. спрямовані на підтримку держав-членів та зацікавлених сторін у вирішенні основних глобальних викликів через Програму МАВ та Світову мережу біосферних резерватів.

Ці документи сприятимуть досягненню цілей Порядку денного у сфері сталого розвитку до 2030 року і далі, спрямовані на підтримку виконання Паризької угоди, Глобальної рамкової програми з біорізноманіття (Куньмін-Монреаль) та регіональних угод, що відповідають цілям МАВ спільноти, включаючи науку і дослідження.

В цілому вони передбачають реалізацію комплексу заходів для сприяння гармонійному співіснуванню людини і природи.

В глобальному контексті, Стратегія дає відповідь на поточні та майбутні виклики, визначаючи біосферні резервати як інституції, які стоять у центрі оновленого бачення глобальної сталості, узгодженого з Цілями сталого розвитку на 21 століття.

Стратегія враховує "Пакт про майбутнє" 2024 року, який закликає країни-учасниці, переосмислити моделі розвитку та міжнародну співпрацю.

Ханчжоуська Стратегія та План дій мають на меті не лише захистити біорізноманіття та підвищувати стійкість екосистем, але й сприяння створенню справедливих, рівноправних та сталих суспільств. Вони підсилюють важливість багатосторонності для вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату та втрата біорізноманіття, через колективні та скоординовані дії.

Програма МАВ розглядається як рушійна сила необхідних трансформацій, інтегруючи сталий розвиток, мир, безпеку та права людини у свою структуру.

Для ефективної реалізації Стратегії МАВ та досягнення бачення її місії, встановлено 37 цілей, які необхідно реалізувати до 2035 року.

Серед них: підтримка глобальної програми сталого розвитку, збереження природних середовищ існування, сприяння відновленню екосистем, досягнення цілі збереження 30х30 (передбачає що до 2030, 30 процентів території Землі будуть природоохоронними, а всі біосферні резервати до 2035 року теж мають бути визнані повністю або частково як природоохоронні території), зниження забруднення, розширення кількості біосферних резерватів, розвиток їх потенціалу тощо.

Із переважною більшістю добре обгрунтованих Цілей ми погодилися без зауважень. А до окремих із них запропоновано внести деякі доповнення.

Так до Цілі 29, яка передбачає здійснення підтримки вразливих держав, а саме «До 2030 року надати цільову, ефективну та фінансовану підтримку для створення, підтримки або відновлення біосферних резерватів у країнах, що перебувають у стані конфлікту чи після конфліктних ситуаціях, а також для малих островних розвиваючих країн (SIDS) та найменш розвинутих країн», запропоновано включити частину такого змісту: «Враховуючи

значні проблеми в роботі біосферних резерватів, викликаних російською військовою агресією, розробити окрему програму фінансової підтримки для їх розвитку та матеріально-технічного забезпечення в Україні».

А до дій у рамках Цілі 37 (Поєднання освіти, науки та культури для сталого розвитку), якою передбачається до 2035 року реалізувати проекти, які поєднують освіту, науку і культуру для розгляду сталих територіальних майбутніх шляхів, запрошуючи всі складові частини ЮНЕСКО, окремою частиною, враховуючи глобальне значення транснаціонального серійного об'єкту Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси та природні ліси Карпат та інших регіонів Європи», до складу якого входять частини із 18 країн записати пункт: «Передбачити фінансування будівництва, на базі Карпатського біосферного заповідника, Міжнародного навчально-дослідного центру збереження букових пралісів, еколого-освітньої роботи та сталого розвитку, як бази для створення «екологічного Давосу у центрі Європи».

Загалом, в проєкті Стратегічного документу Програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера» визначається, що спираючись на досвід, накопичений з моменту заснування ЮНЕСКО у 1945 році, Програма МАВ за останні п'ять десятиліть еволюціонувала, пропонуючи інклюзивне бачення збереження біорізноманіття, яке підкреслює участь людини як невід'ємної частини біосфери.

На відміну від традиційних моделей збереження, біосферні резервати надають пріоритет відносинам між людьми та природою, сприяючи залученню місцевого населення до управління та сталого розвитку.

Світова мережа біосферних резерватів, створена у 1976 році, наразі охоплює 759 резерватів у 136 країнах. Ці території функціонують як моделі для інтеграції збереження, сталого розвитку та логістичної підтримки через стратегічне зонування та колаборативне управління.

По-друге бачення Програми МАВ розглядається як світ, у якому люди та спільноти усвідомлюють своє спільне майбутнє на обмеженій планеті, визнаючи свою взаємозалежність з неживою природою. В цьому контексті необхідно відповідально співпрацювати, створюючи здорові, процвітаючі суспільства, що живуть у гармонії з природою, з акцентом на внутрішнє та міжпоколінне правосуддя.

Для досягнення цього бачення потрібні трансформаційні зміни, включаючи переосмислення взаємин людства з природним світом.

Ханчжоуський стратегічний план дій розглядає біосферні резервати як каталізатори цього нового способу мислення.

І по-третє, місія Програми МАВ та її Світової мережі біосферних резерватів полягає в реалізації цього бачення як у межах, так і поза межами біосферних резерватів.

Визначається, що Місія на 2026-2035 роки через Стратегію та План дій включає:

- Сприяння досягненню існуючих цілей багатосторонніх екологічних угод і Цілями сталого розвитку, шляхом використання дій Програми МАВ та Світової мережі біосферних резерватів.

- Зміцнення Програми МАВ та її мережі через підвищення людських і фінансових ресурсів, сприяння досконалості та співпраці для екологічної цілісності та стійкості.

- Використання напрацювань Світової мережі біосферних резерватів для формування майбутніх угод після 2030 року, впливаючи на сталі практики глобально.

Федір Гамор,
заступник директора Карпатського біосферного заповідника,
професор

01.25.2025 р.